

Kamu Yararının Zorunlu Kıldığı Hallerde, Kamu Hizmeti Niteliği Taşıyan Özel Teşebbüslerin Devletleştirilebilmesi Usul ve Esasları Hakkında Kanun

(Resmî Gazete ile yayımı : 1.12.1984 Sayı : 18592)

Kanun No.
3082

Kabul Tarihi
20 . 11 . 1984

Amaç ve kapsam

MADDE 1. — Bu Kanun; kamu yararının zorunlu kıldığı hallerde, kamu hizmeti niteliği taşıyan özel teşebbüslerin devletleştirilmesi esaslarını, devletleştirme karşılığının hesaplanma tarz ve usullerini ve bunlarla ilgili uyumsuzlukların çözüm yollarını düzenler.

Devletleştirme şartları

MADDE 2. — Özel teşebbüsler, ancak aşağıdaki şartların birlikte gerçekleşmesi halinde devletleştirilebilir.

- a) Devletleştirilecek özel teşebbüsün yaptığı hizmet veya üretimin ülke çapında kamu ihtiyacına hitap etmesi,
- b) Bu hizmet veya üretimin, kontrol, rekabet, ikâme veya başka yollardan sağlama imkânının bulunmaması,
- c) Hizmet veya üretimin yavaşlatılması veya durdurulması halinde kamunun büyük zarar görmesi.

Devletleştirme kararı, kararın ilan ve tebliği

MADDE 3. — Kamu hizmeti niteliği taşıyan özel teşebbüslerin kamu yararının zorunlu kıldığı hallerde, devletleştirilmesi kanunla düzenlenir.

Devletleştirme karşılığı

MADDE 4. — Devletleştirme, bu Kanunda belirtilen esaslara göre kamu hizmeti niteliği taşıyan özel teşebbüsün, devletleştirme kararının Resmî Gazetede ilan edildiği tarihteki gerçek karşılığı üzerinden hesaplanacak bedeli, nakden ve peşin olarak veya o yıl Genel Bütçe Kanununda gösterilecek miktardan az olmamak üzere en fazla beş yıl içinde eşit taksitlerle ödenmek suretiyle yapılır. Taksitle ödeme öngörülen hallerde taksitlere, peşin ödeme gününü takip eden günden itibaren Devlet borçları için kabul edilen en yüksek faiz haddi uygulanır.

Devletleştirilmesine karar verilen özel teşebbüsün en son bilançosunda kayıtlı net aktif değerinin yüzde yirmibeşi devletleştirme kararının Resmî Gazete ile ilanından itibaren on gün içinde, bu Kanunda belirtilen esaslara göre tespit olunacak gerçek devletleştirme karşılığında mahsup edilmek üzere ve herhalde peşin olarak hak sahibi adına millî bankalardan birine yatırılır.

Değer Tespit ve Takdir Komisyonu

MADDE 5. — Devletleştirilmesine karar verilen özel teşebbüslerde yapılacak tespit ve değerlendirme işleri, özel teşebbüsün gördüğü kamu hizmetinin niteliğine göre ilgili bulunan bakanlık temsilcisinin başkanlığında yönetmelikte belirtilecek kamu ve özel kuruluş temsilcilerinden oluşacak komisyonca yürütülür.

Seçilen komisyon üyelerine yetkili sulh hukuk mahkemesinde yemin ettirilir.

Değer tespit ve takdiri

MADDE 6. — Değer tespit ve takdir komisyonu, takdir ve değerlendirme işlerini aşağıdaki esasa göre yürütür.

a) Özel teşebbüse ait sınaî, ticarî ve sosyal tesisler, makine araç ve gereçler, teçhizat, malzeme ve ham maddeler ile yarı mamul ve mamul maddeler stokları gibi her türlü taşınır ve taşınmaz malların miktarları, vasıfları ve halihazır durumlarını gösteren bir tutanakla tespit olunur. Senetli ve senetsiz bütün alacak ve borçlar ile tescile tabi bilumum haklar da hazırlanan bu tutanağa kaydedilir.

b) Tutanakla tespit olunan, bina, arsa, arazi ve kaynaklar ile, bunlar üzerindeki irtifak haklarının değerleri 2942 sayılı Kamulaştırma Kanununun 11 inci maddesi hükümlerine göre, bunların dışında kalan bütün diğer unsur ve değerlerin gerçek karşılıkları ise 213 sayılı Vergi Usul Kanununun Servetleri Değerleme Bölümünde gösterilen esaslara göre tespit ve takdir olunur.

c) Tespit ve takdir olunan devletleştirilmenin gerçek miktarı ile bu miktardan dördüncü maddenin ikinci fıkrası hükmüne göre avans mahiyetinde ödenmiş bulunan miktar çıkarılmak suretiyle hak sahibi adına bankaya yatırılacak bakiye devletleştirme karşılığı miktarı ayrıca belirtilir.

Özel teşebbüste çalışanların durumu

MADDE 7. — Komisyon, öncelikle devletleştirilen özel teşebbüste çalışan yönetici, işçi ve diğer personeli görevleri itibariyle ayrı bir tutanakla tespit ederek tutanağı Bakanlar Kurulu Kararı ile teşebbüsün yönetimini ni devralan geçici yönetim kuruluna tevdi eder.

Personelin devletleştirme tarihindeki hizmet süreleri ile ücret ve diğer özlük haklarının tespitinde Sosyal Sigortalar Kurumu, vergi dairesi ve ilgili diğer resmî dairelerdeki kayıtlar esas alınır.

Personelin, devletleştirme kararının Resmî Gazete ile ilanından önceki çalışma sürelerine göre işlemiş kıdem tazminatları, ücret ve diğer sosyal haklarından, önceki işveren idare ile birlikte müteselsilen, bu tarihten sonra çalışacakları süreye tekabül eden kıdem, tazminatlar, ücret ve diğer haklardan ise ilgili idare sorumludur. İdarenin önceki işverene rücu hakkı saklıdır.

Devletleştirilmesine karar verilen özel teşebbüste çalışan işçiler hakkında iş mevzuatı hükümleri uygulanır.

Ödeme ve tebligat

MADDE 8. — Komisyon tarafından hazırlanan raporla belirlenen devletleştirme gerçek karşılığında, dördüncü maddenin ikinci fıkrası hükmüne göre avans olarak ödenmiş bulunan miktar çıkarıldıktan sonra kalan miktarın tamamı veya taksitle ödeme öngörülen hallerde ödenecek ilk taksidi, ilgili bakanlıkça raporun kendisine verildiği tarihten itibaren on gün içinde hak sahibi adına millî bankalardan birine yatırılır ve bedelin bankaya yatırıldığına ilişkin belge ile birlikte değer tespit raporunun bir örneği noter aracılığı ile devletleştirilen özel teşebbüsün sahibine veya temsile yetkili organına tebliğ edilir. Yapılan tebligatta, açılacak bedele itiraz davalarında husumetin yöneltileceği ilgili bakanlık ayrıca belirtilir.

Dava hakkı

MADDE 9. — Devletleştirilmesine karar verilen özel teşebbüsün sahibi veya temsile yetkili organı, değer tespit ve takdir raporunun kendisine tebliği tarihinden itibaren otuz gün içinde özel teşebbüsün kanunî merkezinin bulunduğu mahallî asliye hukuk mahkemesinde tespit ve takdir olunan bedele itiraz davası açabilir.

İlgili bakanlık da değer tespit ve takdir raporunun kendisine verildiği tarihten itibaren altmış gün içinde bedele itiraz davası açabilir.

Bu Kanuna göre açılan davalar diğer davalara tercihan ve ivedilikle görülür.

Yasak işler ve eylemler

MADDE 10. — Aşağıda yazılı işler ve eylemler yasaktır:

a) Devletleştirilen özel teşebbüsün sahibi ve ortakları, yönetim kurulu başkanı, üyeleri ve idarecileri ile bunların usul ve furuğu, karı - koca veya üçüncü derece dahil kan ve sıhrî hısımlarının değer tespit ve takdir komisyonunda veya bu komisyon tarafından yaptırılacak incelemelerde görev almaları.

b) Komisyon başkanı ve üyeleri ile bu komisyon tarafından görevlendirilecek uzman ve bilirkişilerin kendilerine resmen takdir edilen ücret dışında herhangi bir suretle çıkar sağlamaları.

c) Devletleştirme kararının ilanından sonra özel teşebbüse ait mal ve kıymetlerin kısmen veya tamamen başkasına devir ve temliki.

Geçersiz tasarruflar

MADDE 11. — Devletleştirme kararının ilanından sonra özel teşebbüsün sahibi veya yetkili organlarının, teşebbüsü borç altına sokacak veya teşebbüs mamelekinin azalmasına neden olacak nitelikteki ivazlı ve ivazsız bütün tasarruf ve işlemleri geçersizdir.

Görevli kişilerin suçları ve cezaları

MADDE 12. — Bu Kanuna göre görevlendirilenlerden suç işleyenler Devlet memuru gibi cezalandırılırlar. Şu kadar ki verilecek cezalar o suç için muayyen olan cezanın yarısından az olmamak üzere iki katına kadar artırılır.

Fiilleri daha ağır cezayı gerektiren ayrı bir suç teşkil etmediği takdirde bu Kanunun 10 uncu maddesine aykırı hareket edenler bir yıldan iki yıla kadar hapis ve beşyüzbin liradan bir milyon liraya kadar ağır para cezası ile cezalandırılırlar.

Yönetmelik

MADDE 13. — Bu Kanunda kurulması öngörülen komisyonun üyelerinin kimlerden oluşacağı, bunlara ödenecek yolluk ve ücretler, komisyon çalışmaları ile ilgili giderler, komisyonun toplanma usul ve esasları ile bu Kanunun uygulanmasını gösteren diğer hususlar Başbakanlıkça hazırlanacak yönetmelikle düzenlenir.

Yürürlük

MADDE 14. — Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 15. — Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

BU KANUNA AİT TUTANAKLAR

Cilt	Türkiye Büyük Millet Meclisi	
	Birleşim	Sayfa
8	20	28
	27	305,328:345,358:361

I - Gerekçeli 167 S. Sayılı basmayazı Türkiye Büyük Millet Meclisinin 27 nci Birleşim tutanağına bağlıdır.

II - Bu Kanunu; Türkiye Büyük Millet Meclisi Anayasa ve Plan ve Bütçe komisyonları görüşmüştür.

III - Esas No. : 1/618.